

บทที่ 1

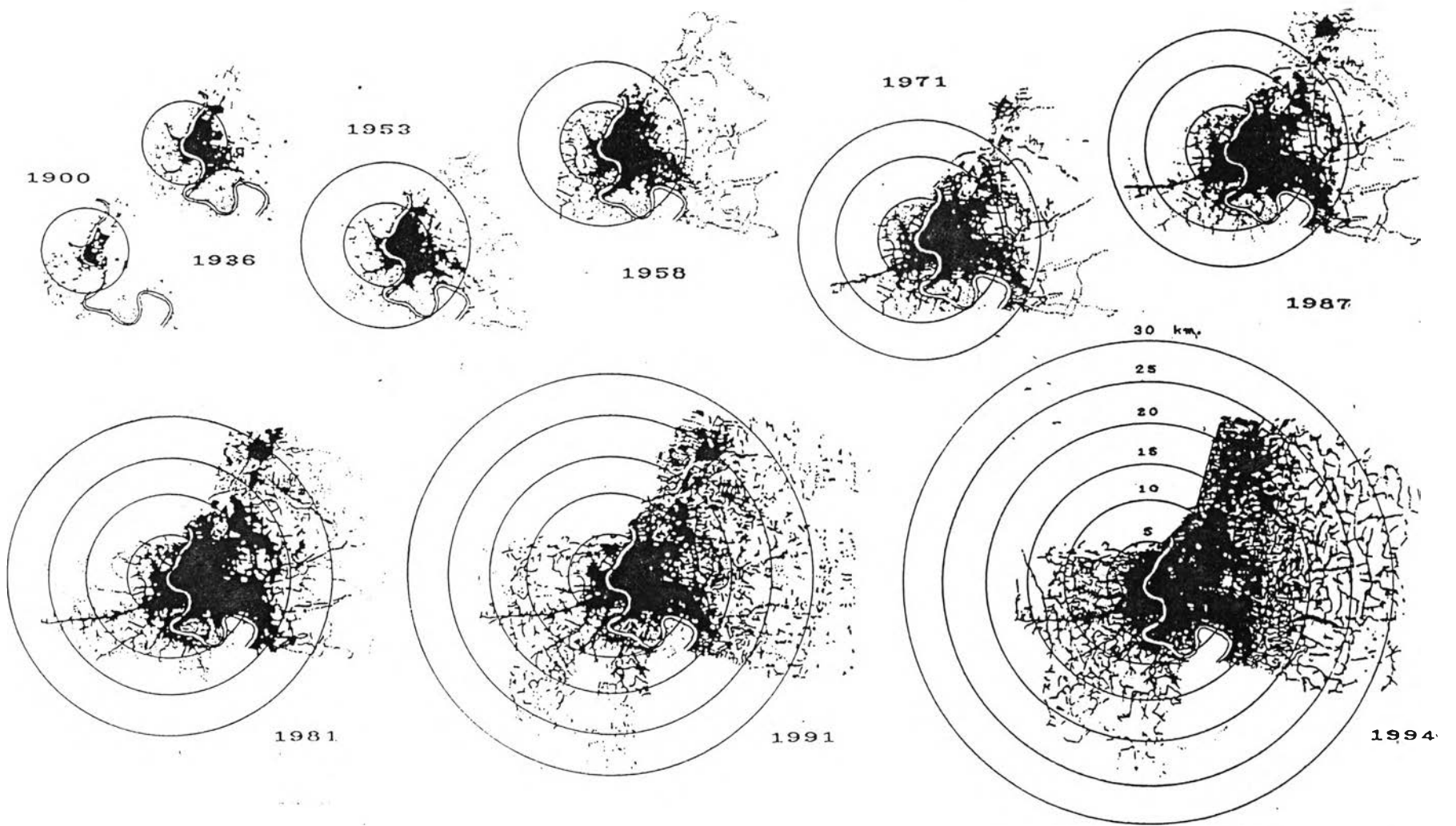
บทนำ

ความเป็นมาและปัญหา

กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองหลวงของประเทศไทย ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางการบริหาร และเป็นที่ยอมรับของกิจกรรมด้านต่าง ๆ ทำให้ส่งเสริมให้มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน ทั้งทาง ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากร โดยมีการเติบโตในลักษณะการกระจุกตัวของ กิจกรรมต่างๆ รอบบริเวณที่เป็นย่านใจกลางเมืองเดิม ซึ่งทำให้เป็นการเติบโตแบบเมืองศูนย์กลาง เดียว จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมชาติได้ให้ความสำคัญในการกำหนดให้มีการก่อสร้างเส้นทางสายหลักเชื่อมต่อกับจังหวัดข้างเคียง และภายในพื้นที่ของกรุงเทพมหานครเอง ทำให้บริเวณที่เป็นจุดตัดเส้นทางคมนาคมเดิมกับเส้นทางที่มีการก่อสร้างใหม่ ส่งผลให้บริเวณพื้นที่ดังกล่าวและโดยรอบมีการเข้าถึงได้สะดวก ก่อให้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน และพัฒนาขึ้นเป็นศูนย์กลางชุมชนย่อยเกิดขึ้นหลายบริเวณ ซึ่งศูนย์กลางชุมชนที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ศูนย์กลางชุมชนสะพานใหม่คอนเมือง ศูนย์กลางชุมชนบางกะปิ ศูนย์กลางชุมชนมีนบุรี เป็นต้น และในส่วนของพื้นที่ด้านฝั่งธนบุรีพบว่ามีศูนย์กลางชุมชนบางแคะเกิดขึ้นเช่นกัน ซึ่งเป็นศูนย์กลางชุมชนที่สำคัญและมีบทบาทในด้านการรองรับการขยายตัวของชุมชน และการเชื่อมต่อกับย่านใจกลางเมืองเดิม

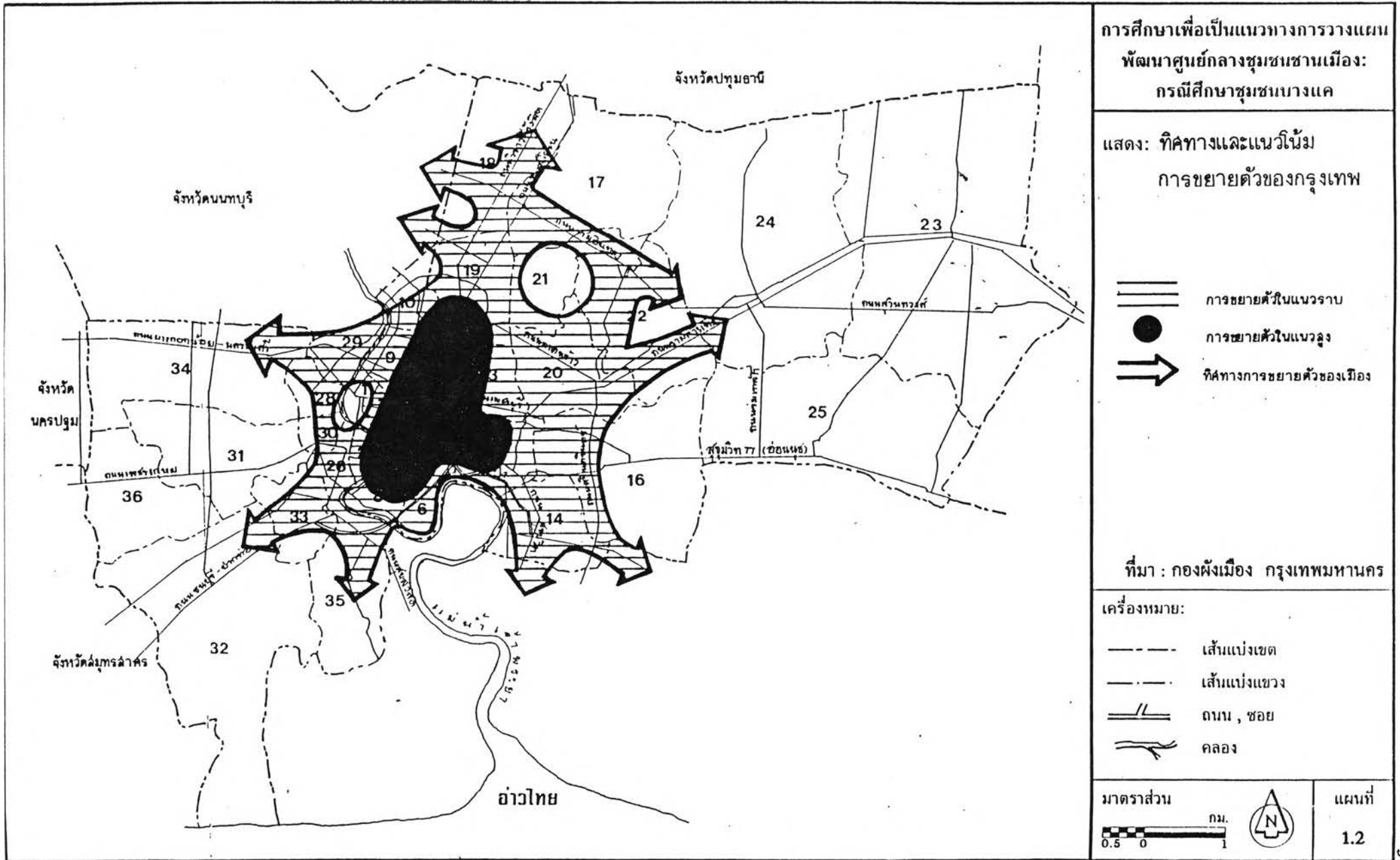
ศูนย์กลางชุมชนบางแคะ เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณสองฝั่งคลองราชมนตรีเพื่อการอุปโภคบริโภคตลอดจนการคมนาคม และมีการติดต่อกับย่านชุมชนต่าง ๆ โดยมีการดำรงชีวิตโดยใช้น้ำจากคลองภาษีเจริญ ซึ่งเป็นคลองเชื่อมที่สำคัญ ในปี พ.ศ. 2500 ได้มีการก่อสร้างถนนเพชรเกษมซึ่งเป็นเส้นทางสายหลักสู่ภาคใต้และภาคตะวันตกของประเทศ ส่งผลให้ชุมชนบางแคะมีบทบาทสำคัญขึ้น เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้ทั้งทางบกและทางน้ำเกิดการรวมตัวของที่อยู่อาศัย กิจการค้า บริการและอุตสาหกรรมมากขึ้น จนในปี พ.ศ. 2516 ได้มีการสร้างตลาดถาวรขึ้น ในบริเวณริมถนนเพชรเกษมขาออกติดคลองราชมนตรี เรียกว่าตลาดทวีทรัพย์หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า "ตลาดบางแคะ" จากการที่เป็นจุดที่ตั้งที่เชื่อมโยงการคมนาคมขนส่งทั้งทางบกและทางน้ำ ทำให้ส่งเสริมให้ชุมชนบางแคะมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ประจวบกับมีการสร้างตลาดใหม่บางแคะ และตลาดศูนย์การค้าบางแคะทำให้ชุมชนบางแคะจะเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการพัฒนา และมีแนวโน้มที่จะขยายขนาดชุมชนมากขึ้นเพื่อรองรับจำนวนประชากร และบริการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแต่ก็ยังมีขาดรูปแบบการพัฒนาที่จะมาชี้นำให้สอดคล้องกับความเป็นจริง จึงเห็นสมควรที่

การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการวางแผน
 พัฒนาศูนย์กลางชุมชนเมือง:
 กรณีศึกษาชุมชนบางแค

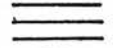

แสดง: **วิวัฒนาการการเติบโตของกรุงเทพมหานคร**
 สัญลักษณ์: BUILT-UP AREA
 ที่มา : กองผังเมือง กรุงเทพมหานคร

มาตราส่วน
 แผนที่ 1.1

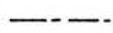
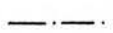
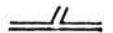

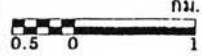

การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการวางแผน
พัฒนาศูนย์กลางชุมชนเมือง:
กรณีศึกษาชุมชนบางแค

แสดง: ทิศทางและแนวโน้ม
การขยายตัวของกรุงเทพ

- การขยายตัวในแนวราบ
- การขยายตัวในแนวสูง
- ทิศทางการขยายตัวของเมือง

ที่มา : กองผังเมือง กรุงเทพมหานคร

- เครื่องหมาย:
- เส้นแบ่งเขต
 - เส้นแบ่งแขวง
 - ถนน , ซอย
 - คลอง

มาตราส่วน กม. แผนที่ 1.2

จะได้มีการศึกษาวางแนวทางการพัฒนาเพื่อให้เป็นศูนย์กลางชุมชนที่มีบทบาทสำคัญของกรุงเทพมหานครต่อไป

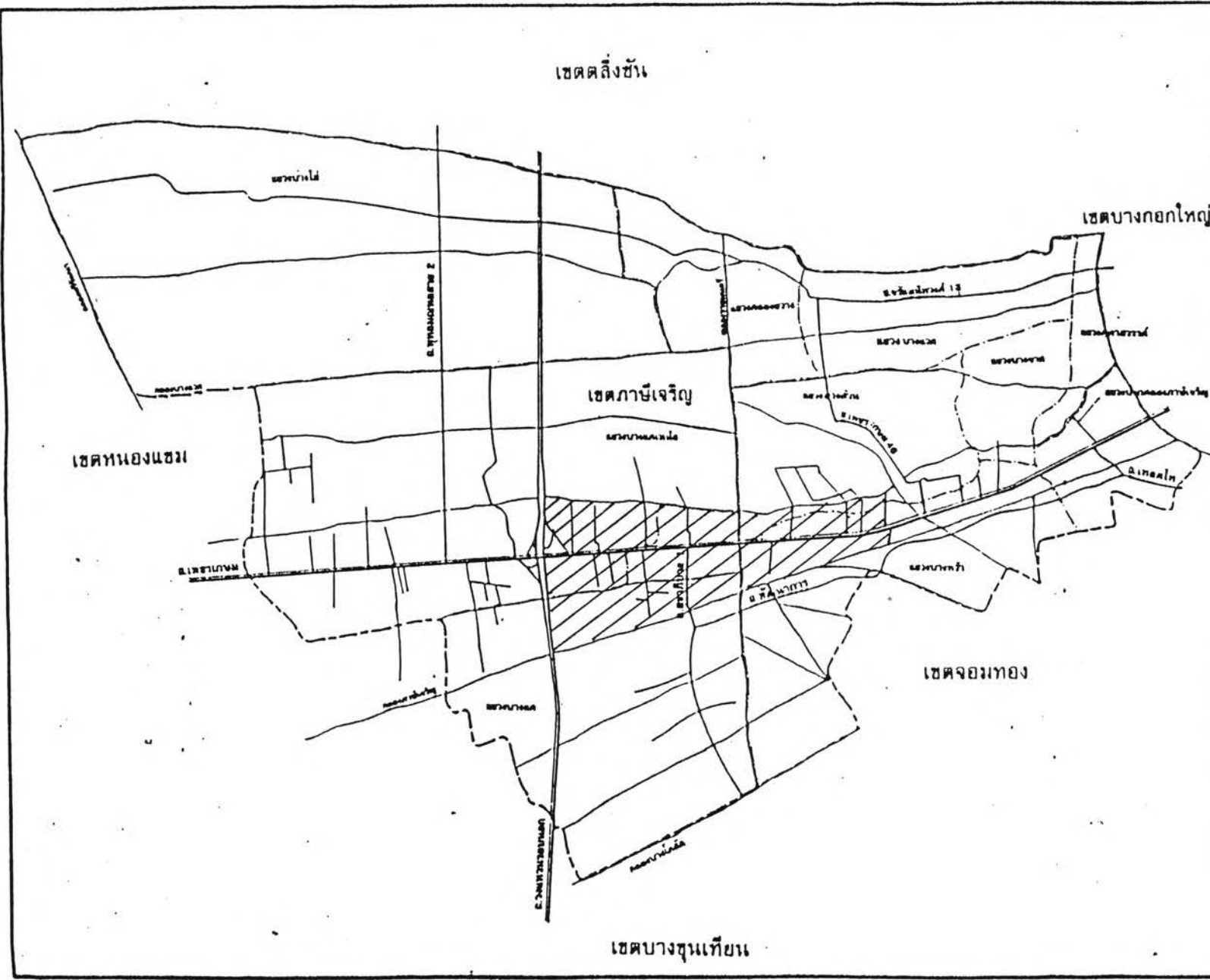
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน การใช้ที่ดินและศักยภาพของชุมชนบางแค ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 และแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 จนถึงปัจจุบัน(พ.ศ. 2536)
2. วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน แนวโน้มการพัฒนา รูปแบบชุมชนและระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่เหมาะสมในอนาคต
3. เพื่อทราบถึงแนวโน้มการพัฒนาการขยายตัวของชุมชนตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่
4. เสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนบางแคเพื่อเป็นศูนย์กลางชุมชนชานเมืองที่เหมาะสม

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตพื้นที่ศึกษา (Study Area)

ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของศูนย์กลางชุมชนบางแค จากการพิจารณาสภาพทางพื้นที่ ความหนาแน่นของพื้นที่ก่อสร้าง (Built-Up Area) และลักษณะทางเศรษฐกิจของกิจกรรมการใช้ที่ดิน โดยการศึกษาจาก แผนที่ภาษีโรงเรือนและที่ดินของกรุงเทพมหานคร (2529) มาตรฐาน 1:10,000 และภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร (2536) มาตรฐานส่วน 1:6,000 ประกอบกับการสำรวจภาคสนาม พบว่าบริเวณโดยรอบกลุ่มตลาดบางแคตลอดแนวสองฝั่งของถนนเพชรเกษม ตั้งแต่สะพานข้ามคลองราชมนตรีไปจนถึงสะพานข้ามคลองยายเทียมเป็นบริเวณที่มีกิจกรรมการค้าและบริการหนาแน่นในลักษณะของศูนย์กลางทางการค้าและยังมีกิจกรรมการค้าและบริการที่สำคัญรวมถึงห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ซึ่งตั้งอยู่ต่อเนื่องไปตามแนวถนนเพชรเกษม โดยมีกิจกรรมด้านอุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัยตั้งอยู่ปะปนหนาแน่นครอบคลุมพื้นที่ต่อเนื่องตามแนวถนนเพชรเกษมและซอยแยกต่าง ๆ ของถนนเพชรเกษม ผู้ศึกษาจึงกำหนดขอบเขตของศูนย์กลางชุมชนด้วยแนวเขตทางภูมิศาสตร์ให้ครอบคลุมพื้นที่ศูนย์กลางทางการค้าและบริเวณที่มีกิจกรรมการค้าและบริการที่สำคัญในระดับภูมิภาค รวมถึงพื้นที่ต่อเนื่องและพื้นที่ที่จะรองรับการขยายตัว

การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางวางแผน
พัฒนาศูนย์กลางชุมชนชาวเมือง:
กรณีศึกษาชุมชนบางแค

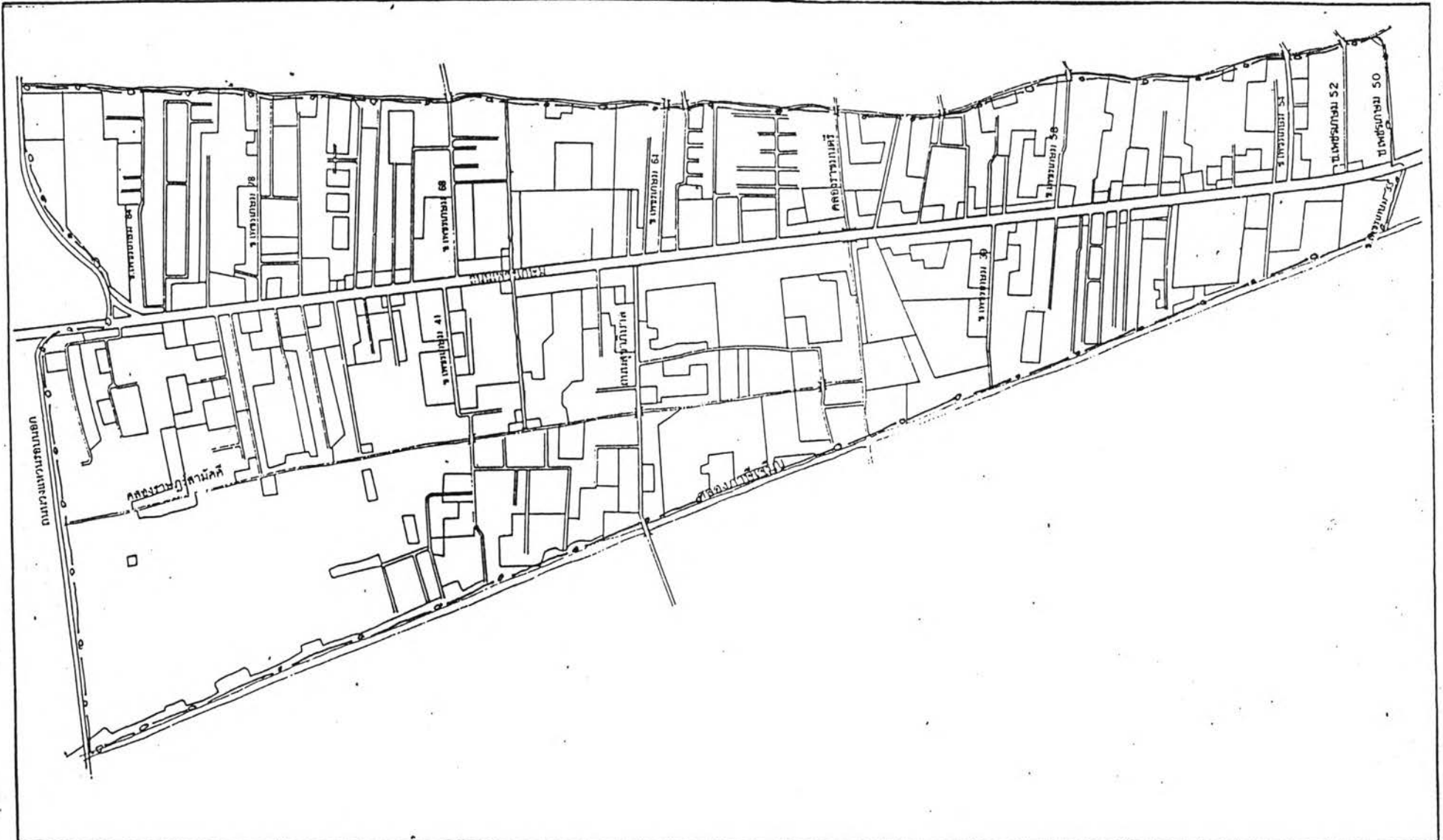
แสดง: ขอบเขตการศึกษา
สัญลักษณ์:

- พื้นที่ศึกษา
- พื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

- เครื่องหมาย:
- เส้นแบ่งเขต
 - เส้นแบ่งแขวง
 - ถนน, รอย
 - คลอง

มาตราส่วน 1 กม.

แผนที่ 1.3

การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการวางแผน
พัฒนาศูนย์กลางชุมชนเมือง :
กรณีศึกษาชุมชนบางแค

แสดง : ที่ตั้งศูนย์กลางชุมชนบางแค
— — — อาณาเขตศูนย์กลางชุมชนบางแค

ที่มา : การสำรวจภาคสนาม

แผนที่ 1.4

มาตราส่วน 1:20,000 เมตร

100 0 200 400 600

ของกิจกรรมซึ่งจะครอบคลุมพื้นที่ตลอดแนวสองฟากถนนเพชรเกษมโดยมีอาณาเขตดังนี้ (แผนที่ 1.1)

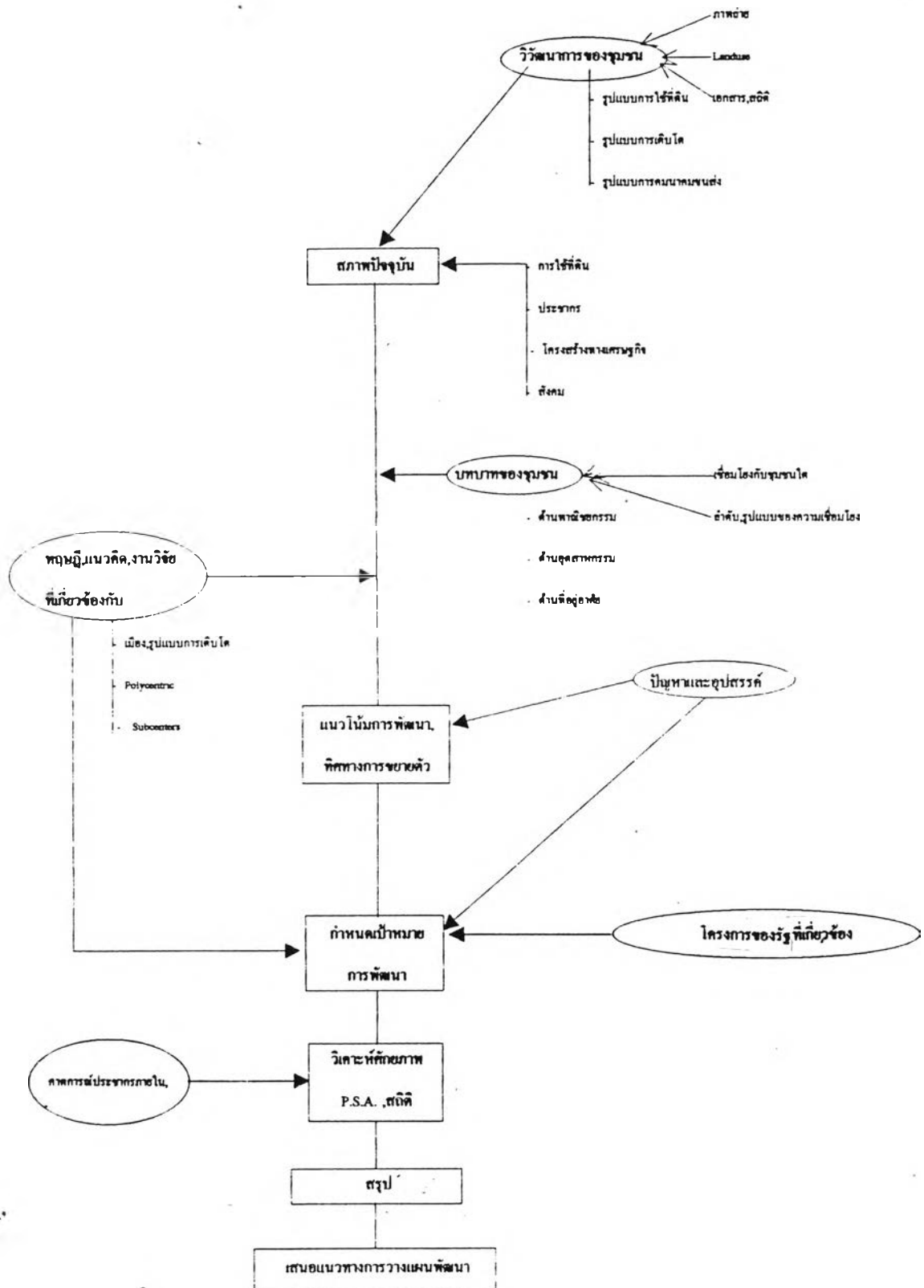
ด้านเหนือ	ตั้งแต่ใต้แนวคลองบางจากลงมา
ด้านใต้	ตั้งแต่เหนือแนวคลองภาษีเจริญและคลองราษฎร์สามัคคีขึ้นไป
ด้านตะวันออก	ตั้งแต่แนวซอยเพชรเกษม 50 และซอยเพชรเกษม 33
ด้านตะวันตก	ตั้งแต่ฝั่งตะวันออกของถนนวงแหวนรอบนอก

2. ขอบเขตวิธีการศึกษา (Study Approaches)

วิเคราะห์สภาพปัจจุบันในด้านเศรษฐกิจ สังคม ประชากร และศักยภาพพื้นที่ของศูนย์กลางชุมชนบางแค และพื้นที่ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับศูนย์กลางชุมชนโดยรอบ (โดยในการศึกษานี้ขอจำกัดพื้นที่ที่เกี่ยวข้องไว้ภายในพื้นที่เขตภาษีเจริญ) ตลอดจนบทบาทระดับการให้บริการของศูนย์กลางชุมชนและพฤติกรรมการใช้บริการกิจกรรมด้านต่างๆ ของประชาชนในเขตภาษีเจริญโดยสรุปประมวล ผลการศึกษาให้เห็นข้อเท็จจริงของสภาพปัญหาและเสนอแนะแนวทางในการวางแผนพัฒนาศูนย์กลางชุมชนบางแคและครอบคลุมไปถึงพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนการศึกษา

1. ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเมือง และ Sub Center (ศูนย์กลางชุมชนย่อยชานเมือง)
2. ศึกษาสภาพอดีต ถึงปัจจุบันของการใช้ที่ดิน ระบบโครงข่าย สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ
3. ศึกษา กฎหมาย แผนงานและนโยบายของรัฐบาล ที่เกี่ยวข้อง
4. ศึกษาปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน
5. วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน แนวโน้มการพัฒนา การขยายตัว รูปแบบการใช้ที่ดินและสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ที่เหมาะสมในอนาคต
6. เสนอแนวทางการพัฒนาศูนย์กลางชุมชน

รูปภาพที่ 1.1 แสดงขั้นตอนการศึกษา

แหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ โดยที่

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากสำรวจภาคสนามในพื้นที่ศึกษา โดยใช้แผนที่และภาพถ่ายทางอากาศเป็นหลักในการศึกษา จากการสังเกต ออกแบบสอบถาม และจากการสัมภาษณ์ กลุ่มประชากร นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากแหล่งต่าง ๆ โดยการคัดลอกและค้นคว้า มีทั้งที่เป็นแนวคิด สถิติ และแผนที่ โดยได้จากหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 หน่วยงานในศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร ได้แก่ กองผังเมือง กองปกครอง และ ทะเบียน กองรายได้ สำนักนโยบายและแผน สำนักวิศวกรรมจราจรและขนส่ง สำนักอนามัย
- 2.2 สำนักงานเขตภาษีเจริญ
- 2.3 สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
- 2.4 กรมแผนที่ทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด
- 2.5 สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี
- 2.6 ห้องสมุดของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ
- 2.7 หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงลักษณะการใช้ที่ดินของชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. ทราบถึงศักยภาพของชุมชนและแนวโน้มการขยายตัวและการพัฒนา ตลอดจน ปัญหา ต่าง ๆ
3. เป็นแนวทางการวางแผนพัฒนาชุมชนบางแค ให้เป็นศูนย์กลางชุมชนเมืองที่เหมาะสม เพื่อช่วยบรรเทาปัญหาของกรุงเทพ ฯ

ข้อจำกัดของการศึกษา

1. ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่เป็นข้อมูลจากหน่วยงานราชการ ซึ่งถือว่าเป็นข้อมูลที่ถูกต้องถึงแม้จะมีความคลาดเคลื่อนไปบ้าง
2. ข้อมูลที่ได้จากหน่วยงานต่าง ๆ มีความแตกต่างในวิธีการจัดเก็บ ระยะเวลา รูปแบบ ทำให้ข้อมูลที่ได้บางประการ ไม่สมบูรณ์ครบถ้วน และมีความขัดแย้งกัน ถ้ามาจากต่างหน่วยงาน
3. ข้อมูลที่ได้จากหน่วยงานต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะจำแนกเป็นรายเขตมิได้เก็บรวบรวมไว้ในลักษณะของชุมชน ทำให้ผู้ศึกษาต้องใช้วิธีทางสถิติ ทางภูมิศาสตร์ และการแจกแจงด้วยวิธีสำรวจ ซึ่งจะทำให้ข้อมูลที่ได้มีความคลาดเคลื่อนจากข้อมูลหลักไปบ้าง